

ASYA-PASİFİK

ASYA İÇİN YENİ KALKINMA FİNANSMANI KAYNAĞI

Çin'in öncülüğündeki Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın, ABD ve Japonya'nın etkili olduğu Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası gibi kurumlarla siyasi rekabet içerisine girmektense, şeffaf ve güvenilir kredi uygulamalarıyla bu kurumları tamamlayıcı olarak çalışması gerekiyor.

Altay ATLI

Fotoğraf: Johannes Eisele

Asyaya ülkelerinde ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği için altyapının iyileştirilmesi hayati önem taşıyor. Üretimin, ihracatın, istihdamın artırılması için yeni fabrikalar kurulması, bu fabrikalara elektriğin, suyun bağlanması; hammaddenin iletilebilmesi için yolların inşa edilmesi; buralarda üretilecek olan ürünlerin pazarlara gönderilebilmesi için ulaştırma ağlarının, depoların, limanların geliştirilmesi ve kalitelerinin yükseltilmesi gerekiyor. Dünya Ekonomik Forumu'nun hesaplamalarına göre altyapıya yapılacak her bir dolarlık yatırım, ülkelerin GSYİH'sine 5 ile 25 cent arasında bir katkı sağlıyor.

Kalkınmakta olan Asya ülkelerinin büyümeye devam edebilmeleri için büyük ölçekte altyapı yatırımlarına ihtiyaçları var. Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) raporuna göre mevcut büyüme oranlarının sürdürülmesi için Asya ülkelerinde 2020 yılına kadar toplam 8 trilyon dolarlık yeni altyapı yatırımı gerekiyor.

Altyapı yatırımları ülkelerin öz kaynaklarının yanı sıra ADB ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların açtığı kredilerle finanse ediliyor. Ancak mevcut kaynakların Asya'nın ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabildiklerini söyleyebilmek mümkün değil. Bahsi geçen ülkeler altyapı yatırımları için büyük ölçüde dış kaynaklara bağımlıdır. Uluslararası kuruluşlardan gelen kaynaklar ise ihtiyaçları ancak kısmen karşılayabiliyor. Örneğin ADB'nin 2013 yılında Asya ülkelerine sağladığı kalkınma finansmanının toplam tutarı, hibeler dâhil 174,8 milyar dolar seviyesinde. Dünya Bankası'nın ise 2014 yılı Haziran sonu itibarıyla Doğu Asya ve Pasifik bölgesinde finanse ettiği projelerin toplam tutarı 30,5 milyar dolar.

Asya Altyapı Yatırım Bankası kuruluyor

Geçtiğimiz aylarda Çin'in bir inisiyatif olarak gündeme gelen ve 21 ülkenin imza attığı mutabakat zaptıyla şekil bulan ve 2015 yılı içerisinde Pekin merkezli olarak faaliyete başlayacak olan Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), kalkınmakta olan Asya'nın altyapı ihtiyaçlarını tek başına karşılayamasa da, yeni bir finansman kaynağı olarak bölgesel gelişime ciddi anlamda katkı sağlayabilecek.

AIIB, büyük kısmı Çin tarafından karşılanan 50 milyar dolarlık bir baş-

langıç sermayesine sahip ve bu miktarın zaman içinde 100 milyar dolara çıkarılması öngörülüyor. AIIB'nin bir Çin projesi olduğunu ve Çin'in bu projeden önemli derecede fayda sağlayacağını söylemek mümkün. Çin'in ekonomik anlamda arka bahçesi olan, bölgesel ticaret ve üretim ağları içerisinde bağlı olduğu Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde altyapının geliştirilmesi, Çin ekonomisi için de getiri sağlayacak. Ancak bu ekonomik perspektifin ötesinde projenin Çin açısından siyasi olarak da bir önemi var. Pekin, 1945 sonrasında kurulan küresel yönetim sisteminin ülkeler arasındaki bugünkü mevcut güç

dağılımını yansıtmadığını ve bu nedenle küresel sorunlara karşı kolektif çözümler getirmekte yetersiz kaldığını savunuyor. Bu dengersizlikle özellikle küresel yönetimin yapısında dikkat çekici bir hâle geliyor.

Pekin'den bakıldığında öncelikle dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Çin'in Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kuruluşlarda yeterli derecede söz hakkına sahip olmadığı görülüyor. IMF'de Çin'in yüzde 3,8'lik bir oy hakkı varken bu oran Japonya için yüzde 4,4; ABD için ise yüzde 16,8 seviyesinde. Dünya Bankası'nda ise Çin'in oy hakkı yüz-

de 2,8'den yüzde 4,2'ye çıkartılmışsa da yüzde 15,9'a sahip ABD ve yüzde 6,8'lik Japonya'nın gerisinde. Benzer şekilde Asya'da Çin'in merkezinde olduğu yeni bir ekonomik düzen oluşmasına rağmen, ADB'de Japonya'nın Çin'in iki katından daha fazla oya sahip olması ve ADB Başkanının sürekli olarak Japon vatandaşlar arasından seçilmesi Çin tarafından hoşnutsuzlukla karşılanıyor.

Mesele sadece Asya'da kalkınmaya katkı sağlamak olsaydı Çin bunu mevcut kurumlar üzerinden de yapabilirdi. IMF ve Dünya Bankası'nı dünyanın değişen şartlarına daha uyumlu hâle getirecek yapısal reformların yapılamadığı

veya yetersiz kaldığı bir dönemde AIIB, karşımıza Çin'in yeni bir küresel düzen vizyonunun bir yapı taşı olarak çıkıyor.

Japonya, Güney Kore ve Avustralya'nın çekinceleri

Japonya'nın başı çektiği ADB, Asya'nın kalkınmasına nasıl katkı sağlıyorsa, Çin'in öncülük ettiği AIIB'nin de bir faydasının olmaması için hiçbir sebep yok. Ancak projenin siyasi boyutu, henüz tasarım aşamasında olan bu kurumun geleceği ile ilgili bölge ülkeleri arasında birtakım soru işaretlerinin oluşmasına yol açıyor. Bankanın kredi uygulamaları ne kadar şeffaf ve uluslara-

rası standartlara ne kadar uygun olacak? Projeler ne kadar ekonomik rasyonalite çerçevesinde değerlendirilecek? Siyasi konular ne kadar belirleyici olacak?... Bunlar cevap bekleyen sorular. AIIB projesine henüz imza atmamış olan Avustralya Başbakanı Tony Abbott'un sözleri mevcut endişeleri ortaya koyar nitelikte. "Biz de katılmak isteriz" diyor Abbott, "ancak bunun için [AIIB] örneğin Dünya Bankası'nda olduğu gibi bir yönetim yapısına ve şeffaflığa sahip olmalı". Avustralya'nın yanı sıra, Güney Kore de proje konusunda çekincelerini dile getiriyor. Japonya ise bu yeni oluşumun tamamen dışında yer alıyor.

Tüm bunlarla birlikte, AIIB ile ilgili sürecin ABD yönetimi tarafından da dikkatle izlendiğini belirtmek gerekiyor. Avustralya'nın saygın gazetelerinden *Australian Financial Review*'da yer alan bir habere göre ABD, Asya-Pasifik'teki müttetikleri üzerinde AIIB'ye katılmalarına yönelik bir baskı uyguluyor. Durumun bilincinde olan Çin tarafı ise AIIB'nin daha kapsayıcı olması ve uluslararası anlamda kabul görmesi için çaba gösteriyor. *Reuters*'in Çince servisinde görüşlerini paylaşan akademisyen Jin Baisong'a göre, ABD'nin IMF ve Dünya Bankası reformları konusunda ayak sürümesi, küresel ekonomik düzen açısından önemli bir sorun teşkil ediyor ve AIIB'nin önemini artırıyor. *Xinhua* Haber Ajansı'ndan Bo Xiaoming'e göre ise Çin ile çok güçlü ekonomik bağları olan ve karşılıklı olarak bir ekonomik bağımlılık içerisinde bulunan Japonya'nın da bu projeye katılması tüm bölge için fayda sağlayacak.

AIIB, kalkınmakta olan Asya için yeni bir finansman kaynağı olarak faydalar sağlayabilir. Öte yandan, Çin'in bu kuruluşu bir siyasi enstrüman olarak kullanacağına yönelik endişeler de yersiz değil. Ancak yine de henüz faaliyete geçmemiş bir kalkınma bankası için kesin bir yargıda bulunmak için henüz erken. Siyasi tarafının ağır basması ve dolayısıyla ABD ve Japonya'nın güdümündeki kurumlarla karşı rekabete girmesi durumunda AIIB beklenen olumlu etkiyi yaratamayabilir. AIIB'nin Dünya Bankası ve ADB gibi kuruluşlarla rakip olarak değil de şeffaf ve güvenilir kredi uygulamalarını benimseyerek bu kuruluşları tamamlayıcı bir unsur olarak çalışması durumunda ise sadece Çin değil tüm Asya coğrafyası kazanacaktır. ■